

samuti käsitab episoodi Vene ajaloost, streletside mässu vürst Hovanski eesvõttel noore tsaari Peetri vastu, kus suurejooneliselt seatakse vastamisi vana Venemaa tšes ja poliitiliste (Hovanski) ja usuliste (Raskolniki) juhidega uuele, euroopastuvalle Venele, grupeerides sündmusi „ketserinna“ Marfa kirglik-müstilise kuju ja saatusse tümber. Selle suure teose teksti lõi M. ise, milleks ta jälle süvenes üksikasjalisse ajaloole allikate uurimisse, nii et ta teos valmis pika aja kestes, 1872—1880 aastani. Viimase viimistluse ja orkestratsiooni sellele teisele M. monumentaalsele lavateosele andis Rimski-Korsakoff.

Ühel ajal „Hovansčina'ga“ töötas M. 1875 aastast peale veel teisegi ooperi, Gogoli järgi loodud „Soročintsõ laada“ kallal, mis aga jäi lõpetamata M. hauda varisemisel.

M. on loonud peale selle hulga laule, laulustseene, tihti satüürilist, groteski või humoristlikku iseloomu. Puhast instrumentaalmuusikak, millest tähtsaimana nimetatagu stümfoniiline pilt „Öö lagedal mäel“, M. on loonud vähe.

M. elusaatus kujunes õieti traagiliseks. Sündinud mitte ainult muusikuks, vaid muusikaliseks revolutsionääriks täis vabaduse ja tõe tunge, ta oli sunnitud oma elupäivi veetma väiksepalgalise ametliku kutse, mille vastu ta ei tunnud vähematki huvi. Kahtlemata see kurnas ja hävitas ta tihhella ja tundeliku närvikava, mis põhjustas liigse alkoholi tarvitamise, mille tagajärgedesse surigi Vene uuea muusika voolu ägedaim, iselimehseim teerajaja ainult 42 aastasena oma stinnipäeva hommikul, kehaliselt varemena, vaimliselt täis tuleviku kavatsusi ja kõrgeimaid aateid.

„Boris Godunovi“ tegevus ja muusika.

Uus-Vene muusikute kool, mis rõhutas rahvuslikku momenti muusikalises loomingu, ei annud pikemat teoreetilist põhjendust oma kunstilistele printsiipidele. Suiski formuleeris Balakirevi rühma kuuluv Cui selle rühma credo paaris põhilausele:

1. Uus-Vene kool nõuab ka ooperilt (mitte ainult stümfonialt), et see oleks tingimata „muusikaline“. Hirn labase ja lameda eest on selle kooli iseloomulikumaid jooni.

2. Vokalmuusika peab laval täpselt vastama teksti tähendusele.

3. Ooperimuusika vormid ei ole mingisuguses sõltuvases vormides, mida loonud ruini; nad peavad vabalt arenema dramaatilises situatsioonis ja teksti nõuetest.

Need kolm teesi tulevad omaajagu meele Wagneri ooperiteoreetilisi vaateid, on nähilselt isegi neist mõjutatud. Seepeärast on tähtis toonitada, et see rippuvus on ainult näiline: uus-vene muusikute vaated on tekkinud täiesti iseseisvalt, jah, kui Wagneri „Lohengrin“ 1868 esimest korda Peeterburis ettekanti, mis oli esimeseks Wagneri ettekandeks üldse vene laval, siis just uus-vene muusikute Balakirevi tümber koondunud rühm väljendas täielist etust isegi põlastusi Wagneri loomingu, mis drastiliseima väljenduse leidis Cui poolt kirjutatud kogu Wagneri-literatuuris jämedaimas pamfletis: „Lohengrin ehk karistatud uudishimu“. Wagneri mõju uuemale vene muusikale algas hulga hiljem ja on määrgatavaim vahest Rimski-Korsakovi hilisemais ooperis.

Kuidas siis nüüd väljendusid uus-vene kooli teesid Mus-sorgski „Boris Godunovi“?

1. pilt. Neitsi kloostri õu Moskva lähedal. Priisstav sunnib rahvast põlvitama ja (nägematu) Borisi paluma, võtku see vastu tsaari kroon ja võim. Ščerkaloff, salasekretäär, teatab rahvale, Boris ei tahvart kuulda võna rahva, boiaride ja patriarki palvet. Lähenevad palverändurid, pimedad poisikeste juhtimisel, jagavad rahvale amulette ja kutsuvad ta äles, vastu tõtata soovitud tsaarile.